

ॐ

॥ श्री परमात्मने नमः ॥

॥ श्री दापोदरो जयति ॥

॥ श्री यजुर्वेद त्रीकाल संध्या ॥

वैकुण्ठवामि ठाकोर ननुभाई उफें पुरुषोत्तमलालभाई
हरिलालभाई स्मरणार्थे जीज्ञासु धार्मिक
महाशयाने विना मुल्ये.

वैकुण्ठवामि ननुभाई स्मरणार्थे तैयार करेनार
शुक्र हरिचाल जादवजी राधनपुर.
विनामुल्ये आपणा प्रकुशिके.

ठाकोर चंदुलाल हरिलाल तथा ठाकोर मंगलप्रसाद
हरिलाल. राधनपुर.

प्रत २०००

प्रथमावृत्ति.

संवत् १९७१

सन १९१५

(सय दळ स्याधिन राख्या छे.)

धी " शुक्ररात प्रिन्टींग प्रेस " भां शाळ सोमादात भंगणदासे
छापी थायकुवा रोड अमदावाद्.

कीमत परमात्मारपण.

ગુજરાત વિધાપાલે ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૫૭૭૭

વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ યજુર્વેદ ત્રિગ્વિદ્ય સંધ્યા

વિષય પૃ.૨:૪૪૪

ॐ

॥ श्री परमात्मने नमः ॥

॥ श्री दामोदरो जयति ॥

॥ श्री यजुर्वेद त्रीकाल संध्या ॥

चैकुंडवासि ठाकोर ननुभाई उर्फे पुरुषोत्तमलालभाई
हरिलालभाई स्मरणार्थे जीज्ञासु धार्मीक
महाशयोने विना मुल्ये.

चैकुंडवासि ननुभाई स्मरणार्थे तैयार करनार
शुक्ल हरिलाल जादवजी राधनपुर.
विनामुल्ये आपनार प्रकाशके.

ठाकोर चंदुलाल हरिलाल त्या ठाकोर मंगळप्रसाद
हरिलाल. राधनपुर.

प्रत २०००

प्रथमावृत्ति

संवत् १९७१

सन १९१५

(सव ६६ स्वाधिन राख्या छे.)

धी “ गुजरात प्रिन्टींग प्रेस ” भां शाह सोभाबाब भगवदासे
छापि. पांचकुवा रोड - अमदावाद.

कीमत परमात्मारपण.

પૃ ૧૨:૪૨૪

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
સત્યાગ્રહ
ગ્રંથગાન. ને. પી. રાઈટ-સંગ્રહ
૪૭૭૭

॥ श्री दामोदरोजयति ॥

વૈકુંઠવાસી ઠાકોર નતુભાઈ ઉર્ફે પુરસોત્તમલાલભાઈ હરીલાલ-ભાઈનું જીવનચરિત્ર લખી કીર્તિ અતાવવાનું યોગ્ય ધાર્યું નથી. પરંતુ વૈકુંઠવાસી કોણ હતા એવી જાણાસા પુસ્તક જેના હાથમાં આવે તેમને પ્રથમ દરજે થાય એ સ્વભાવીક છે તેથી જરૂર પૂરતી હકીકત અત્રે જણાવવાની ખાસ અગત્ય છે એમ ધારી જણાવવામાં આવે છે કે—

રાધનપુર સ્વસ્થાન કે જે ઈસ્ટકલાસ રાજ્ય છે તે તાખાના ગામ ઉડાઈ તથા રાજપુરાના ઇનામદાર સાહેબ અને માજી દીવાન સાહેબ ઠાકોર હરિલાલભાઈ અમૃતરામજી જેમનું નામ પણ ગુજરાત વીગેરે સ્થળોમાં સુપ્રસીદ્ધ છે તેમના તેઓ કનિષ્ઠ પુત્ર હતા.

તેમનું કુટુંબ રાધનપુર રાજ્યનું મુખ્યમંત્રી અને ન્યાયનીપુણ પ્રતાપી બાપી વંશના રાજ્ય કર્તાઓની શેવા સાત પેઢીથી નેક ઇનામદારીથી કરતું આવેલ છે અને તે કુટુંબની વફાદારી ભરેલી નેક ઇમાનદારીની અમુલ્ય શેવાઓની કદર કરીને ખુદાવીંદ નામદાર નવાબ સાહેબે તે નોકરીના બદલામાં ઉડાઈ અને રાજપુરા ગામ વંશપરંપરા માટે બક્ષીસ આપવા સાથે મસાલ, છત્રી તથા પાલખી, ચોખદારની ઇજત આપવાની મેહેરબાની કરવા ઉપરાંત પગમાં સોનું પહેરવાની મહાન ઇજત બક્ષીસ કરેલી છે.

વૈકુંઠવાસી નતુભાઈ ઉર્ફે પુરસોત્તમલાલભાઈના સંબંધમાં એટલુંજ લખવું બસ થશે કે તેમણે મુંબાઈની એલક્રીનસ્ટન કે.લેન્ગમાં કેળવણી લીધા બાદ ગવર્નમેન્ટ પોલીસ ખાતામાં દાખલ થવાની તેમની ઇચ્છા થવાથી નામદાર સરકારની મંજૂરી મેળવી પોલીસ ટ્રેનીંગ સ્કુલમાં દાખલ થઈ ત્યાંની પરીક્ષા પસાર કરીને મુંબાઈની પોલીસમાં જોખમ ભરેલા હોદ્દા ઉપર દાખલ થયા હતા ત્યાં તેમની લગભગ એ વરસની કારકીર્દીમાં તેમના ઉપરીનો અત્યંત વિશ્વાસ અને પ્રીતી સંપાદન કરવા

સાથે તાબાના માણસો તેમજ તેમના સહવાસમાં આવનાર દરેક મનુ-
ષ્યની અનહદ આહવા તેમણે મેળવી હતી.

તેઓ પોલીસ ખાતામાં રહ્યા છતાં નીતીવાન દયાવાન ધર્મ
કર્મમાં તત્પર ન્યાય નિપુણ હોવા ઉપરાંત નિરાધાર વિદ્યાર્થીઓને
અનહદ મદદ કરતા હતા. સંત, સાધુ, બ્રાહ્મણોનો ધણુજ આનંદથી
સત્કાર કરવામાં પછાત રહેતા નહીં અને નીરાધાર ગરીબ મનુષ્યો માટે
તેઓ છુટા હાથે ન્યાત જાતના તદ્દાવત વગર તન, મન ધનથી મદદ
કરતા હતા.

તેઓ માહેજ શાન્ત માયાળુ પ્રકૃતિવાન દ્રઢ નીશ્ચય સત્યપરાયણ
અને નાનપણથીજ પવીત્ર જીંદગી ગુજારનાર હતા.

સંવત ૧૯૭૦ ના માર્ગશીર્ષ વદી ૧૧ ના રોજ તેઓ સાહેબના
પવીત્ર આત્માએ આ દુનિઆમાંથી ભર યુવાવસ્થામાં એકદમ ક્ષણ-
ભંગુર દેહનો ત્યાગ કરીને વૈકુંઠવાસ કરેલ છે શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતાના દશમા
અધ્યાયના પાંત્રીસમા શ્લોકમાં કહેલ છે કે ॥માસાનાં માર્ગ શર્ષોદમ્ ॥
એટલે કે મહીનાઓમાં હું માર્ગ શીર્ષ માસ છું એમ સાક્ષાત્ શ્રીકૃષ્ણ
પરમાત્માએ કહેલું છે તેવા મહાન પવિત્ર અને સાક્ષાત્ કૃષ્ણ સ્વરૂપ
માર્ગશીર્ષ માસમાં અને વળી એકાદશી જેવા મહાન પવિત્ર દીવસે
તેમનો વૈકુંઠવાસ થયો છે.

તેમનામાં તેમના નામ પ્રમાણે મહાન સદ્ગુણો હતા તે વીશે
તેમજ તેમણે પૃથક પૃથક કરેલા મહાન ઉપકારો માટે વીવેચન કરવા
જતાં એક મોટું પુસ્તક લખીએ તોપણ પુરૂં થાય તેમ નથી જેથી
આટલેથીજ બસ કરીને તેવા દૈવી પુરૂષના સ્મરાર્થ આ ધાર્મિક લઘુ
પુસ્તક બહાર પાડવાનું ઉચિત ધાર્યું છે.

નીમ્ન સેવક.

હરીલાલ અદવજી મુક્લ.

ॐ
॥ श्री ॥

॥ अथ संध्या - योग ॥

ખહાર જલાશયમાં ટાઢે પાણીએ કે ઘેર ગરમ પાણીએ વધીપૂર્વક સ્નાન કરી રહ્યા પછી પવિત્ર વસ્ત્ર પહેરી ડાખા ખભાપર ખીચું ઉપવસ્ત્ર રાખી પવિત્ર સ્થળે પવિત્ર ^૧આસનપર પૂર્વાભિમુખે સ્વસ્તિકાહી આસનથી બેસવું પોતાની આગળ બે રતરલાણી અને બે પવિત્ર ^૨જલથી ભરેલાં પંચ-પાત્ર, આયમની, અર્ધીંચું, તથા જલનો તાંબાનો લોટો સ્વ-ચ્છતાપ્રથી ભરેલો તે તમામ સામન રાખી પછી સ્વસ્થ

૧. હર્ભનું, મૃગ્યર્ભનું, વાધાંબરનું, કે ઉનનું બનાવેલું આસન સંધ્યા વંદનના કામમાં લેવું. કેવળ ઉઘાડી પૃથ્વીપર કે કેવળ લાકડાના આસનપર બેસી સંધ્યાવંદન કરવું નહીં.

૨. સંધ્યા કરવાનું પાણી પરપોટાવાળું શીણવાળું, ઉતું કે ખાંડ નહીં હોવું જોઈએ. ટાઢું પાણી મલી શકે તેમ કોઈ ઉપાય ન હોય તો પછી ઉના પાણીને ઠંડું કરી કામમાં લેવું. પાણી ખાંડ હોય તો તેને બાયત્રી મંત્રથી અભિમંત્રી ઉપયોગ્યમાં લેવું.

૩. સંધ્યા કરવાનાં પાત્રો ત્રાંબાના અગર રૂપાનાં હોવાં જોઈએ (ચંદન રાખવાનું પાત્ર ત્રાંબાનું નહીં) ચંદન રાખવાનું પાત્ર પીતળ માંદી કે જરમન શીલ્પરત્ન રાખવું જોઈએ.

થઈ શરીરના લલાટાદી ભાગ ઉપર 'ઉર્ધ્વપુંડ' કરી પછી હાથ ધોઈ જમણા હાથથી હથેલીમાં એક માસાભર જલ લઈ તે હાથને અંગુઠો તથા ટચલી આંગળી બુદ્ધાં રાખી તથા તે હાથને ડાબા હાથની ટચલી આંગળી અડાડી રાખી નીચેના મંત્રો વડે આચમન કરવું.

૧ ઐં અચ્યુતાય નમઃ ॥ એમ બોલી પ્રથમ વખત પાણી પીવું (આચમન કરવું)

૨ ઐં અનંતાય નમઃ ॥ એમ બોલી બીજી વખત આચમન કરવું (પાણી પીવું)

૩ ઐં ગોવિંદાય નમઃ ॥ એમ બોલી ત્રીજી વખત આચમન કરવું (પાણી પીવું)

(એ પ્રમાણે ત્રણ વખત હથેલીમાં પાણી લઈ પીવું.)

તે હથેલીને ધોઈ નાંખી નીચેનાં શ્રી લગ્નવાનનાં નામો વતી નીચે પ્રમાણે પોતાના શરીર ઉપર ન્યાસ કરવા એટલે નીચે જતાવેલ અંગે જમણા હાથ અડાડવો.

ૐ કૈશવાય નમઃ ॥ પાદાવજ્ઞુષ્ઠૌ ॥ બન્ને પગના અંગુઠે જમણો હાથ અડાડવો.

---

૧. શ્રી વૈશ્ણવ સંપ્રદાયમાં સંધ્યા કરતી વખતે ઉર્ધ્વપુંડ ત્રીપુંડ કરવાનું છે અને બીજા સંપ્રદાયોમાં પોતપોતાના સંપ્રદાય પ્રમાણે જે થતું હોય તે કરી પછી સંધ્યાવદન કરવું જોઈએ.

- ૐ નારાયણાયનમઃ ॥ ગુલ્ફયોઃ ॥ ઠીંચણુના નીચેના ભાગોને હાથ અડાડવો.
- ૐ માધવાયનમઃ ॥ જંઘયોઃ ॥ જનુના નીચેના ભાગે અને ઠીંચણુના ઉપરના ભાગે હાથ અડાડવો.
- ૐ ગોવિંદાયનમઃ ॥ જાંઘોઃ ॥ બન્ને જનુએ હાથ અડાડવો.
- ૐ વિષ્ણવેનમઃ ॥ ઉર્વોઃ ॥ પગોના મુખોએ હાથ અડાડવો.
- ૐ મધુસુદનાયનમઃ ॥ ગુદે ॥ ગુદાએ હાથ અડાડવો.
- ૐ ત્રિવિક્રમનાયનમઃ ॥ લિંગે ॥ લીંગે હાથ અડાડવો.
- ૐ વામનાયનમઃ ॥ કણ્ઠે ॥ ગળે હાથ અડાડવો.
- ૐ શ્રીધરાયનમઃ ॥ નાભૌ ॥ નાભીએ હાથ અડાડવો.
- ૐ હૃષીકેશાયનમઃ ॥ ઉદરે ॥ પેટે હાથ અડાડવો.
- ૐ પદ્મનાભાયનમઃ ॥ સ્તનયોઃ ॥ સ્તને હાથ અડાડવો.
- ૐ દામોદરાયનમઃ ॥ હૃદિ ॥ છાતીએ હાથ અડાડવો.
- ૐ શંકર્ષણાયનમઃ ॥ કણ્ઠે ॥ ગળે હાથ અડાડવો.
- ૐ વાસુદેવાયનમઃ ॥ મુખે ॥ મોઢે હાથ અડાડવો.
- ૐ પ્રધુમ્નાયનમઃ ॥ તાલુદેશે ॥ મોઢે હાથ અડાડવો.
- ૐ અનિરુદ્ધાયનમઃ ॥ નાસિકાગ્રે ॥ નાકે હાથ અડાડવો.
- ૐ પુરુષોત્તમાયનમઃ ॥ નેત્રયોઃ ॥ આંખોએ હાથ અડાડવો.

ૐ અધોક્ષજાયનમઃ ॥ બ્રુવોર્મધ્યે ॥ બે ભમર વચ્ચે હાથ
અડાડવો.

ૐ નૃસિંહાયનમઃ ॥ લલાટે ॥ કપાળે હાથ અડાડવો.

ૐ અચ્યુતાયનમઃ ॥ પૂર્વમુખે ॥ પૂર્વ દીશામાં પગે લાગવું.

ૐ જનાર્દનાયનમઃ ॥ દક્ષિણમુખે ॥ દક્ષિણ દીશામાં પગે
લાગવું.

ૐ ઉપેન્દ્રાયનમઃ ॥ પશ્ચિમમુખે ॥ પશ્ચીમ દીશામાં પગે
લાગવું.

ૐ હરયેનમઃ ॥ ઉત્તરમુખે ॥ ઉત્તર દીશામાં પગે લાગવું.

ૐ કૃષ્ણાયનમઃ ॥ મૂર્તિ ॥ માથે જમણા હાથ અડાડવો.

પછી જમણા હાથની હાથેળીમાં પાણી રાખી નીચેનો
સંકલ્પ કરવો.

અત્રાધ્ય મહામાઙ્ગલ્યપદ અમુકમાસે,^૧ અમુકપક્ષે,^૨ અ-

૧. આંહી જે માસ હોય તે કહેવા.

કાર્તિકમાસે, માર્ગશીર્ષિમાસે, પૌષમાસે, માઘમાસે,
ફાલ્ગુનમાસે, ચૈત્રમાસે, વૈશાખમાસે, જ્યેષ્ઠમાસે, આષાઢ-
માસે, શ્રાવણમાસે, ભાદ્રપદમાસે, આશ્વીનમાસે.

૨. આંહી એમાંનું જે પખવાડીયું હોય તે કહેવું.

શુલ્કપક્ષે (શુદ્ધ પખવાડીયાને કહે છે.)

કૃષ્ણપક્ષે (વદને એટલે અધારીયા પક્ષને કહે છે.)

મુક^૧ તિથૌ, અમુક^૨ વાસરે, યથાવર્તમાન નક્ષત્રયોગ કરણ
લગ્નમહુર્ત સમવાયે એવંગ્રહ વિશિષ્ટાયાં શુભપૂણ્યતિથૌ મમો-
પાત્ત દુરિતક્ષયાર્થે પરબ્રહ્મવાસ્યેપ્રાતઃસંધ્યોપાસન મહંકરિષ્યે ॥

નીચેના ગાયત્રી મંત્ર લખી શીખા આંધવી. ૐ મૂર્ચ્ચુઃ
સ્વઃ ૐ તત્સ વિતુર્વરેણ્યં ભર્ગોદેવસ્યધીમહિ ॥ ધિયોયોનઃ
પ્રચોદયાત્ ૐ

૩. આંહી જે તિથી હોય તે કહેવી.

પ્રતિપત્તિથૌ, દ્વીતીયાયાંતિથૌ, તૃતિયાયાંતિથૌ, ચતુ-
ર્થ્યાંતિથૌ, પચ્ચમ્યાંતિથૌ, ષષ્ઠ્યાંતિથૌ, સપ્તમ્યાંતિથૌ, અષ્ટ-
મ્યાંતિથૌ, નવમ્યાંતિથૌ, દશમ્યાંતિથૌ, એકાદશ્યાંતિથૌ,
દ્વાદશ્યાંતિથૌ, ત્રયોદશ્યાંતિથૌ, ચતુર્દશ્યાંતિથૌ, પાંચમાદશ્યાં
તિથૌ, અમાવાસ્યાંતિથૌ.

૪. આંહી જે વાર હોય તે કહેવી.

રવિવાસરે, સોમવાસરે, મૌમવાસરે, બુધવાસરે, ગુરુ-
વાસરે, મૃગુવાસરે, શનિવાસરે.

૫. પદચ્છેદ તથા પદાર્થ.

અત્ર અહીં અધ્ય આજ મહામાઝ્જલ્યપ્રદે અત્યંત મંગલ્ય
આપનાર અમુકમાસે અમુક માસમાં અમુક પક્ષે અમુક પક્ષમાં
અમુક તિથૌ અમુક તિથિમાં અમુક વાસરે અમુક વારમાં યથા-
વર્તમાન નક્ષત્ર યોગકરણ લગ્ન મહુર્ત સમવાયે નક્ષત્ર, યોગ્ય,
કરણ, લગ્ન, મહુર્ત જે આજે હોય તે સહીત, એવં એ પ્રમાણે ગણવું

પછી નીચેના ત્રણ મંત્રો લાણતાં જવું અને દરેક મંત્રે આચમન કરવું એટલે ત્રણ વખત જમણી હથેલીમાં માસા-ભર પાણી પૃથક પૃથક લઈ પીવું.

૧ ઐં મૂઃ પુનાતુ ॥ એ મંત્રવડે પહેલું એક વખત.

૨ ઐં બ્રુવઃ પુનાતુ ॥ એ મંત્ર બોલી બીજી વખત.

૩ ઐં સ્વઃ પુનાતુ ॥ એ મંત્રથી ત્રીજી વખત એમ ત્રણ વખત પાણી લઈ આચમન કરવું.

વિશિષ્ટાયાં ગ્રહના સમુદયી યુક્ત શુભપુણ્ય તિથૌ શુભ પવિત્ર તિથીમાં મમ્ મારાથી ઉપાત્ત દુરિતતક્ષયાર્થે થએલા પાપના નાશના અર્થે પરબ્રહ્મ વાસ્યે બ્રહ્મને પ્રામ થવા માટે પ્રાતઃ સંધ્યો પાસન પ્રાતઃ સંધ્યાનું ઉપાશન અહં હું કરિષ્યે કરીશ (શબ્દાર્થ) પ્રથક આપવાની આવસ્યક્તા રહેતી નથી કેમકે પદાર્થમાં દેરદાર કરવાનો નથી.

ગાયત્રી મંત્રના ચોવીશ અક્ષરો.

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫
ત	ત્સ	વિ	તુ	ર્વ	રે	ણિ	યં	મ	ર્ગો	દે	વ	સ્ય	ધી	મ
૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪						

હિ, ધિ યો યો નઃ પ્ર ચો દ યાત્

ગાયત્રી મંત્રનો શબ્દોવાર પદચ્છેદ તથા પદાર્થ.

તત્ તેના સવિતુઃ (સધ્વળા પદાર્થોને) ઉત્પન્ન કરનાર.

રૈણ્યમ્ ઉત્તમ. મર્ગઃ તેજનું દેવસ્ય પ્રકાશવાન. ધીમહિ ધ્યાન કરીએ છીએ. ધિયઃ બુદ્ધિનેયઃ જે નઃ અમારી. પ્રચોદયાત્ (ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષમાં) પ્રેરે છે.

હવે નીચેના મંત્રો લખતાં શરીરના ભાગોએ પોતાનો જમણો હાથ અડાડવો જે નીચે પ્રમાણે—

મનોમનો મુખે વાક્વાક્ મુખે પ્રાણપ્રાણ મુખે ચક્ષુચક્ષુ
આંખોએ શ્રોત્રશ્રોત્ર કાને નાભી ડુંટીએ હૃદય છાતીએ કંઠ
ગળે શિરશિખા માથામાં રહેલી મધ્ય ભાગની ચોટલીએ
બાહુમ્યો બન્ને હાથે યશોવલં એ પ્રમાણે દરેક અંગે જમણો
હાથ મંત્રલણી અડાડવાનો છે.

ગાયત્રી, એટલે ગાનાર (બરાબર શાસ્ત્રોક્ત પ્રમાણે વીધીયુક્ત
જપ કરનાર)ને પાપ થકી તારે છે માટે તે ગાનારને ગાયત્રી કરનાર
અને તે મંત્રને ગાયત્રી કહેવાય છે.

ગાયત્રીના ટુંકો અર્થ.

સધળા પદાર્થોને ઉત્પન્ન કરનાર જે અમારી યુદ્ધિને ધર્મ, અર્થ,
કામ અને મોક્ષમાં પ્રેરે છે એવા, ઉત્તમ તેજના પ્રકાશવાનનું અમે
ધ્યાન કરીએ છીએ.

ૐ એ શબ્દ ચિત્ત અચિત્ત ઇશ્વર વાચક છે અને તે વેદનું
તત્ત્વમાં તત્ત્વ બીંદુ છે જેનો અર્થ ઘણો વિસ્તારનો હોઈ આ જગ્યાએ
ટુંકાણુથી બતાવવામાં આવેલ છે ૐ ઉચ્ચાર કરવામાં આખા વિશ્વનો
સમાસ થાય છે અને તેથી વેદીક દરેક મંત્રના આરંભમાં તેનો ઉચ્ચાર
અવશ્ય કરવો જોઈએ.

નીચેના મંત્રભણી પોતાના આખા શરીર ઉપર પાણી છાંટવું. આ પ્રમાણે પાણી છાંટતી વખતે ક્ષમા હાથની હથેલીમાં પાણી રાખવું અને હથેલીમાં જમણા હાથનાં આંગળાંઓ બોળી પોતાના શરીર ઉપર માર્જન (પાણી છાંટવું) કરવું.

ૐ અપવિત્રઃ પવિત્રો વા સર્વા વસ્થાંગતોઽપિ વા ॥ યઃ
 ૧૦ ૯ ૧૧ ૧૨ ૧૩
 સ્મરેત્પુઢરીકાક્ષં સ વાહ્યાભ્યંતરઃ શુચિઃ ॥

મૂઃ મુચઃ સ્વઃ એ ત્રણ વ્યાહતી છે અને તે વેદમાંથી ટુંકાણ કરવાના પ્રસંગસર સાર રૂપે કાઢેલી છે. મૂઃ પૃથ્વીના તેજતું બાન કરાવે છે મુચઃ અંતરિક્ષના તેજતું બાન કરાવે છે અને સ્વઃ સ્વર્ગના તેજતું બાન કરાવનાર છે આથી આખાવીશ્વતું સ્મરણ કરાવનાર હોઇ તેતું નામ વ્યાહતી પડેલું છે.

ઉપરના ત્રણ આચમનનો અર્થ નિચે પ્રમાણે થાય છે.

÷૧ પૃથ્વીની સાથે સંબંધ રાખનારો પ્રાણુ શુદ્ધ થાઓ.

÷૨ અંતરિક્ષ સાથે સંબંધ રાખનારો પ્રાણુ શુદ્ધ થાઓ.

÷૩ સ્વર્ગ સાથે સંબંધ ધરાવનાર પ્રાણુ શુદ્ધ થાઓ.

આ પ્રમાણે આચમન થવાથી પ્રાણુની શુદ્ધી થાય છે.

૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬
 અપવિત્ર અથવા પવિત્ર અથવા ગમેતે અવસ્થામાં રહ્યો હોય
 ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩
 તોપણ જે ભગવાનનું સ્મરણ કરે તે બહાર અને અંદર પવિત્ર

પછી નીચેનો મંત્ર લાણી આપણા સન્મુખ, સાક્ષાત્
પરબ્રહ્મ ભગવાન ખીરાજેલા છે એ નિશ્ચયતા રાખી, બન્ને
હાથો જોડી નીમ્ન હૃદયથી, (કામ ક્રોધાદિ, છ શત્રુઓનો
નાશ કરી શુદ્ધ મનથી) પગે લાગવું.

ॐ પુંડરીકાશાય નમઃ ॥

પછી જમણા હાથમાં પાણી રાખી નીચેનો સંકલ્પ કરવો.

પૃથ્વી ત્વયેતિ મંત્રસ્ય મેરુપૃષ્ઠઋષિઃ ॥ રૂતલંચ્છંદઃ ॥
કૂર્મો દેવતા ॥ આસને વિનિયોગઃ આ પ્રમાણે કર્યાપછી પાણી
તરલાણામાં મુંકી દેવું અને નીચેનો મંત્ર લાણી પૃથ્વી ઉપર
માર્જન કરવું (પાણી છાંટવું).

ૐ પૃથિવિ ત્વયા ધૃતા લોકા દેવિ ત્વં વિષ્ણુના ધૃતા ॥
૧૧ ૧૩ ૧૨ ૧૦ ૧૬ ૧૭ ૧૪ ૧૫
ત્વં ચ ધારય માં દેવિ પવિત્રં કુરુ ચા સનમ્ ॥

ઉપરનો મંત્ર લાણુતાં સુધી, ડાબા હાથની હથેલીમાં પાણી

ધાઓ. આ મંત્રનું તાત્પર્ય એ છે કે સ્થુળ શરીરમાં કિંવા સુક્ષ્મ શ-
રીરમાં અશુદ્ધી રહી હોય તો તે આ મંત્રથી દૂર કરવાની છે અને
તેથી શુદ્ધી થવા બાદ શ્રી ભગવાનને પગે લાગવું.

હે પૃથ્વી તેં જગતને (સ્થાવર જંગમ પદાર્થને) ધારણ કરેલ
છે, હે દેવી તું વિષ્ણુવડે (સૂર્યવડે) ધારણ કરાએલ છે અને હે
૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭
દેવી તું મને ધારણ કર, અને આસનને પવિત્ર કર.

હાઈ જમણા હાથનાં આંગળાંઓવડે પોતાના આસનથી ફરતી ચારે બાજુની જમીન ઉપર પ્રોક્ષણ કરવું (પાણી છાંટવું).

પછી હાથા હાથમાં પાણી રાખવું, જમણા હાથે પોતાના શરીર ઉપર માર્જન કરવું અને નીચેના મંત્રો લખવા.

૧૮ ઐં શ્ચુઃ પુનાતુ ॥ ઐં શ્ચુવઃ પુનાતુ ॥ ઐં સ્વઃ પુનાતુ ॥ ઐં મહઃ પુનાતુ ॥ ઐં જનઃ પુનાતુ ॥ ઐં તપઃ પુનાતુ ॥ ઐં સત્યં પુનાતુ ॥ ઐં તત્સવિતુર્વરેણ્યં ભર્ગો દેવસ્યધીમહિ ॥ ધિયોયોનઃ પ્રચોદયાત્ ॥ ઐં સર્વં પુનાતુ ॥

પછી નાચેના મંત્રથી પોતાનાં બન્ને હાથનાં આંગળાંઓના ન્યાસ કરવાના છે.

ૐ અં^૧ઙ્ગણાગ્રેતુ ગોવિંદં ॥ તર્જન્યાંતુ^૨ મહીધરં ॥ મધ્યમાયાં^૩ હૃષીકેશં ॥ અનામિકયાં^૪ ત્રિવિક્રમં કનિષ્ઠિકયાં^૫ ન્યસેદ્વિષ્ણુ ॥ કરમધ્યેતુમાધવં^૬ ॥ વાસુદેવં કરાગ્રેતુ^૭ ॥ કરપૃષ્ઠે^૮ જનાર્દનં ॥ ઇવંયઃ^૯ કુરુતેજાપ્યં ॥ તત્સર્વં^{૧૦} ચાક્ષર્યં ભવેત્.

૧ બન્ને હાથના અંગુઠાએ અંગુઠા પાસેની આંગળી અડાડવી.

૧૮ આ માર્જનથી સ્થુલ અને સુક્ષ્મ શરીર સાથે સંબંધ રાખનારા દરેક પ્રાણી શુદ્ધીને પામે છે.

૨ અંગુઠા પાસેની પ્રથમની આંગળીને અંગુઠા અડાડવો.

૩ વચલી આંગળીને અંગુઠા અડાડવો.

૪ ચોથી આંગળી (ટચલીની પ્રથમની આંગળીને)ને અંગુઠા અડાડવો.

૫ ટચલી આંગળીને અંગુઠા અડાડવો.

૬ હાથના મધ્ય ભાગમાં તમામ આંગળાંઓ ફેરવવાં.

૭ બન્ને હાથનાં કાંડા અરસપરસ અડાડવાં.

૮ બન્ને હાથનાં કાંડાઓનો પાછળનો ભાગ પંત સહીત અરસપરસ અડાડવો.

૯-૧૦ વાળા મંત્રો લાળી જવાના છે.

(અડાડવો એટલે ટેરવાથી મુળ સુધી અંગુઠા લાવી અડાડી રાખવો.)

૧ અંગુષ્ઠા અંદર ગોવીંદ ભગવાન રહે તેમ સ્મરણ કરવાનું છે

૨ તર્જની કે જે અંગુઠા પાસેની આંગળી છે તેમાં મહીધર ભગવાન રહે તેમ સ્મરણ કરવાનું છે.

૩ મધ્ય આંગળીમાં હૃષીકેશ ભગવાન રહે તેમ સ્મરણ કરવું.

૪ છેલ્લી આંગળીની પાસેની આંગળીનું નામ અનામિકા છે તેમાં ત્રિવિક્રમ ભગવાન રહે તેમ સ્મરણ કરવું.

૫ ટચલી (કનીષ્ઠીકામાં) વિશ્વુ ભગવાન રહે તેમ સ્મરણ કરવું.

૬ હાથના મધ્ય ભાગમાં માધવ ભગવાન રહે તેમ સ્મરણ કરવું.

૭ હાથના અમ્ભાગમાં વાસુદેવ રહેવાનું સ્મરણ કરવું.

૮ હાથના પાછળના ભાગમાં જનાર્દન ભગવાન રહે તેમ સ્મરણ કરવું.

હવે નીચેના મંત્રો લખીતા જવું અને ન્યાસ કરવા.

ૐ ધૂઃ હૃદયાયનમઃ ॥ છાતીએ જમણે હાથ અડાડવો.

ૐ ધ્રુવઃ શિરસેસ્વાહા ॥ માથે જમણે હાથ અડાડવો.

ૐ સ્વઃ શિખાયૈવષટ્ ॥ શીખાએ જમણે હાથ અડાડવો.

ૐ તત્સાવિતુર્વરેણ્યં કવચાયદું ॥ બન્ને હાથના ખાડુના મુળે જમણે હાથ અડાડવો.

મર્ગોદેવસ્ય ધીમહિ નેત્રાભ્યાં વૌષટ્ બન્ને ચક્ષુએ જમણે હાથ અડાડવો.

ધિયોયોનઃ પ્રવોદયાત્ અસ્ત્રાયફટ્ જમણે હાથ માથા ઉપર ફેરવી. ડાબા સવળા હાથ ઉપર તાલી પાડી અવાજ કરવો.

ૐ કારનામૌ નાભીએ ૐ કારહદિ છાતીએ મકારં મૂર્ધ્નિ ॥ માથે ૐ ધૂઃ પાદયોઃ ॥ પગે ૐ ધ્રુવઃ જાન્વોઃ ॥ બન્ને પગની જાનુએ ૐ સ્વઃ ઉર્વો ॥ ડુંટી નીચે ૐ જઠરે છાતીએ ૐ જનઃ કંઠે ॥ ગળે ૐ તપઃ મુખે મોઢે ૐ સત્યંશિરસિ ॥ માથે આ પ્રમાણે જમણે હાથ દરેક અંગે અડાડવાનો છે.

અથ ગાયત્રીન્યાસઃ ॥ હવે ગાયત્રીના અક્ષરોથી ની-
ચેના ન્યાસ કરવાના છે.

ૐ તકારં પાદાવકુષ્ઠૌ ॥ બન્ને પગના અંગુઠે.

ૐ સકારંગુલ્ફયોઃ ॥ ઢીંચણના નીચેના ભાગે.

ૐ વિકારં જંઘયોઃ ॥ બનુંના નીચેના ભાગે અને
ઢીંચણના ઉપરના ભાગમાં.

ૐ તુકારંજાન્વોઃ ॥ બનુંએ ૐ વકારંઊર્વોઃ ॥ પગના
મુળે ૐ રેકારંગુદે ગુદાએ ૐ ણિકારંલિંગે ॥ લીંગે ૐ
ચકારંકંઠે ॥ ગળે ૐ મકારંનાભૌ ॥ નાભીએ ૐ ગોકારં-
ઉદરે ॥ પેટે ૐ દેકારેસ્તનયોઃ ॥ સ્તને ૐ વકારંહૃદિ ॥
છાતીએ ૐ સ્યકારંકંઠે ॥ ગળે ૐ ધીકારંમુખે ॥ મોઢે ૐ
મકારંતાલુદેશે ॥ મોઢે ૐ હિકારંનાસિકાગ્રે ॥ નાકે ૐ
ધિકારંનેત્રયોઃ ॥ આંખોએ ૐ યોકારંમુવોર્મધ્યે ॥ બે ભ-
મર વચ્ચે ૐ યોકારંલલાટે ॥ કપાળે.

ૐ વકારંપૂર્વમુખે ॥ પૂર્વ દીશામાં પગે લાગવું.

ૐ પ્રકારંદક્ષિણમુખે દક્ષિણ દીશામાં પગે લાગવું.

ૐ ચોકારંપશ્ચીમમુખે પશ્ચીમ દીશામાં પગે લાગવું.

ૐ દકારંઉત્તરમુખે ॥ ઉત્તર દીશામાં પગે લાગવું.

ૐ યાકારંમૂર્ધ્નિ ॥ માથે ૐ તકારંવ્યંજનં સર્વવ્યાપિ એ
 બોલી ચારે બાજુએ એકી સાથે પગે લાગવું ૐ આવો-
 ગુહં ॥ શુદ્ધાએ ૐ જ્યોતિશ્ચક્રુષિ ॥ આંખોએ ૐ રસોવક્રે ॥
 મુખે ૐ અમૃતંજાન્વોઃ ॥ બનુંએ ૐ બ્રહ્મહૃદ્યે ॥ છાતીએ
 ૐ ધ્રુઃ પાદયોઃ પગે ૐ શ્રુવઃનાભૌ ॥ નાભીએ ૐ સ્વઃ
 લલાટે ॥ માથે અકારંમૂર્ધ્નિ ॥ મસ્તકે ॥ આ પ્રમાણે શરી-
 રના ભાગોએ ન્યાસ કરવા.

પછી પ્રાતઃકાલની સંધ્યાની મુખ્યદેવીનું આવહન કરવું
 (આ વખતે આપણી સામે સાક્ષાત ગાયત્રી દેવી હાજર છે
 એમ અંતઃકરણમાં ચોક્કસ ઠસાવવાનું છે) હવે બન્ને હાથો
 જોડી નીચેનો મંત્ર બહુવો એથી આવાહન થશે.

૧ ૐ ગાયત્રી ત્ર્યક્ષરો બાલ ॥ સાક્ષમૂત્ર કમંડલું ॥
 રક્ત વસ્ત્રાં ચતુર્વક્રાં ॥ હંસત્રાહન સંસ્થિતામ્ ॥
 ઋગ્વેદેનકૃતોત્સંગાં ॥ બ્રહ્માણી બ્રહ્મરુપિણી ॥
 બ્રહ્મરૂપાર્કદૈવત્યાં ॥ ત્રહ્મલોક નિવાસિનીં ॥
 આવાહયામ્યહંદેવિ ॥ માયા તીં સૂર્યમહલાત્ ॥
 આગચ્છ વરદેદેવિ ॥ ત્ર્યક્ષરે બ્રહ્મવાદિનિ ॥
 ગાયત્રી હંદસામાત ॥ બ્રહ્મયોનિ નમોસ્તુતે ॥

ઉપરનો મંત્ર બહુતાં સુધી હાથ જોડી રાખવા અને
 ઉપરનો પુરો મંત્ર બહુ જવો આથી આવાહન થાય છે.

પછી જમણા હાથમાં પાણી રાખી નીચેના મંત્ર લખી પાણી નીચે મુકવું.

ૐ કારસ્ય બ્રહ્મા ઋષિઃ ॥ દેવી ગાયત્રી છંદઃ ॥ પર-
માત્મા દેવતા ॥ સપ્તવ્યાહતીનાં વિશ્વામિત્ર જમદગ્નિર્ભરદ્વાજ
ગૌતમાત્રિર્વશિષ્ઠ કશ્યપા ઋષયઃ ગાયત્ર્યુષ્ણિગનુષ્ટપ્ બૃહ-
તીપંક્તિ ત્રિષ્ટુપ્ જગતી છંદાંસ્પતિ વાયુ સૂર્ય બૃહસ્પતિ વરુ-
ળેદ્ર વિશ્વેદેવા દેવતા ॥ તત્સવિતુરિતિ વિશ્વામિત્ર ઋષિઃ ॥
ગાયત્રી છંદઃ ॥ સવિતા દેવતા ॥ આયોજ્યોતિરિતિ પ્રજા-
પતિ ઋષિઃ ॥ અનુષ્ટુપ્ છંદાગિઃ ॥ બ્રહ્માગ્નિ વાયુ સૂર્યોદેવતા
॥ પ્રાણાયામે વિનિયોગઃ ॥ આટલું લખી પાણી નીચે મુકવું.

ૐ નમો ભગવતે વાસુદેવાયોત આત્મનઃ પ્રદક્ષિણ
મુદકં પ્રક્ષિપત્ ॥ આ પ્રમાણે લખનાં સુધી, જમણા હાથમાં
પાણી રાખવું અને છેવટે તે પાણી સુંઘી ચોતરફ ફેરવી
જમીન ઉપર નાંખી દેવું.

૧ ગાયત્રી, ત્ર્યક્ષરા, ખાલા, કમળવાળી, જનોઈને કમંડલુવાળી,
રાતા વસ્ત્રવાળી, ચાર મુખવાળી, હંસવાહન ઉપર ખીરાજેલી અને જેનો
શ્વવેદ છે તેવી બ્રહ્માણી બ્રહ્મની શક્તીવાળી, બ્રહ્મરૂપવાળી, બ્રહ્મલોકમાં
રહેનારી સૂર્ય મંડલથી આવનારી દેવીનું હું આવાહન કરું છું. હે વર
દેનારી દેવી, હે ત્ર્યક્ષરે, હે બ્રહ્મવાદીની આવ હે ગાયત્રી હે વેદની
માતા હે બ્રહ્મયોની તને નમસ્કાર છે.

નીચેના મંત્રવડે પ્રાણાયામ કરવો.

ૐ ધૂઃ ૐ મુવઃ ૐ સ્વઃ ૐ મહઃ ૐ જનઃ ૐ તપઃ
ૐ સત્યં ૐ તત્સવિતુર્વરેણ્યં ભર્ગો દેવસ્યધીમહિધિયોયોનઃ
પ્રચોદયાત્ ॥ ૐ આયોજ્યોતી રસોમૃતંબ્રહ્મભૂર્ભુવ સ્વરોમ્ ॥

ઉપરનો પ્રાણાયામ કરવાની રીત એવી છે કે—

આંખો બંધ રાખી, મૌન ધારણ કરી સ્વસ્થ ચીત્તે
મનને બીજે કોઈ પણ રસ્તે નહીં જવા દેતાં મનને કાબુમાં
લઈ આ પ્રાણાયામના કામમાંજ મનને ઠોરી ગુદાને સંકોચી
પછી—

જમણા હાથના અંગુઠા વતી જમણી નાસીકા દબાવી
ઉપરનો મંત્ર ત્રણ વખત ભણવો અને બહારનો પવન ડાબી
નાસીકાથી અંદર લેવો.

પછી જમણા હાથની છેદલી બે આંગળી વતી ડાબી
નાસીકા દબાવી અને તે વખતે અંગુષ્ઠવડે જમણી નાસીકા
પણ દબાવી રાખવી અને સદરહુ મંત્ર ત્રણ વખત ભણવો
અને પવનને ભરેલ છે તેને શરીરના તમામ ભાગમાં
ફેરવા દેવો.

પછી જમણી નાસીકા ખુલ્લી મુકવી અને ડાબી નાસીકા
જે પ્રમાણે દબાવેલ છે તેજ પ્રમાણે દબાવી રાખી ઉપરનો
મંત્ર ત્રણ વખત ભણવો અને ભરેલા પવનને બહાર કાઢવો.

આ પ્રમાણે ઉપરનો મંત્ર આ પ્રાણાયામમાં નવ વખત લણી જવો.

પ્રથમ જે પહેલો વિભાગ તેનું નામ પુરક તે વડે નાશીકામાં શ્વાસ લરવો અને તે વખતે અંતઃકરણમાં રહેલી લાવનાઓ શુદ્ધ થવાને ઇચ્છવું.)

(બીજા ભાગનું નામ કુંભક તેમાં લરેલો શ્વાસ ઝોટવાવવો અને શરીરની શુદ્ધિ થવા માટે આખા શરીર અંદર પવનને ફેરવવો.)

(ત્રીજા ભાગનું નામ રેચક એથી અંદરના લરેલા પવનથી અંતઃકરણની શુદ્ધિ થતાં જે મેલ એકત્ર થયો હોય તે બહાર કાઢવો.)

પછી જમણા હાથમાં પાણી રાખી નીચેનો સંકલ્પ કરવો.

સૂર્યશ્વમેતિ મંત્રસ્યનારાયણ ઋષિ ॥ અનુષ્ઠુપ છંદઃ ॥

સૂર્યો દેવતા અંબુપ્રાશનેવિનિયોગઃ ॥

હવે નીચેનો મંત્ર લણતાં સુધી જમણા હાથમાં પાણી રાખવું અને તે પાણી મંત્ર પુરો લણ્યા બાદ આચમન કરી જવું (પી જવું).

૧ૐ સૂર્યશ્વમામન્યુશ્વ મન્યુપતયશ્વ મન્યુકૃતેભ્યઃ પાપેભ્યો-

૧. પદ્મહેદને પદાર્થ.

સૂર્ય સ્વર્ગ ચ તથા મા મારી મન્યુ યશ્ચ મન્યુપતય યશના

રક્ષતાં, યદ્રાઙ્યાપાપમર્કાર્ષે, મનસા વાચા હસ્તાભ્યાં પદ્ભ્યા-
મુદરેણ શિશ્ના, રાત્રિ સ્તદ વલુંપતુ, યત્કિંચિ દુરિતંમયિ, ईद
મહંમામમૃતયોનૌ, સૂર્યે જ્યોતિષિ જુહોમિ, સ્વાહા ॥ તતોદ્ધીરાચ
મનમ્ ॥

પછી જમણા હાથમાં પાણી રાખી નીચેના સંકલ્પ કરવો.

આપોહિષ્ઠા મિતિ તિમૃણાં સિંધુદીપ ઋષિઃ ॥ ગાયત્રી છંદઃ
॥ આપો દેવતા ॥ માર્જને વિનિયોગઃ ॥

ડાબા હાથમાં પાણી રાખી નીચેના મંત્રો ભણતાં સુધી
જમણા હાથની આંગળીઓ વડે પોતાના શરીર ઉપર
માર્જન કરવું.

ૐ આપોહિષ્ઠામયો બ્રુવસ્તા ન ડર્જે દધાતનઃ ॥ મહેરણાય
ચક્ષસે ॥ ? ॥

પતિઓ ચ અને મન્યુકૃતેભ્યઃ અસાંગયસકૃત પાપેભ્યઃ પાપોથી
રક્ષન્તામ્ રક્ષા કરે. યદ્ ને રાઙ્યા રાત્રીએ પાપં પાપ
અર્કાર્ષમ્ કર્યું હોય મનસા મનથી વાચા વાણીથી હસ્તાભ્યામ્
એ હાથથી યદ્ભ્યામ્ એ પગથી ઉદરેણ પેટથી શિશ્ના લિંગથી
રાત્રિ રાત્રીકાળ ભગવાન તત્ તે અવલુંપતુ દુર કરે યત્ ને
કિંચિત્ કાંઈ દુરિતં ખીણુ પાપ મયિ મારામાં ईદ આ અહં
હં મામ્ મારા અમૃતયોનૌ મોક્ષના કારણુરૂપ સૂર્યે અર્ધમાં જ્યો-
તિષિ હૃદયના મધ્યમાં રહી પ્રકાશ કરનાર જુહોમિ હોયું હું સ્વાહા
સારી રીતે હોમેલું થાઓ.

ૐ યોઃ શિવતમો રસસ્તસ્ય માનયતેહનઃ ॥ ઊશતિરિ-
વમાતરઃ ॥ ૨ ॥

ૐ તસ્માન્નરંગમામવો યસ્યક્ષયાત્ય તિન્વથ ॥ આપો જન
યથાચનઃ ॥

હવે નીચેનો મંત્ર ભણતાં સુધી જમણા હાથમાં પાણી
રાખી જમણી નાશીકાના છીદ્ર આગળ તે જમણા હાથમાં
રાખેલું પાણી રાખવું અને ડાબા હાથના અંગુઠા વડે ડાબું
નશકોરું ઢબાવી રાખવું અને શરીરમાંનો પવન જમણી
નાશીકાથી જમણી હથેળીના પાણીમાં કાઢે જવો અને
મંત્ર ભણવો.

૧ૐ દ્રુપદાદિવ મુમુચાનઃ સ્વિન્નઃ સ્નાતો મલાદિવ પુતં-
પવિત્રેણે વાઙ્મયાપઃ શુન્ધન્તુમૈનસઃ ॥

જમણા હાથમાં પાણી રાખી નીચેનો સંકલ્પ કરવો.

રુત્યંચે સત્યં ચેતિત્ય ઘર્ષણંરુષિઃ ॥ માવમૃથો દેવતા ॥
અનુષ્ટુપ્ છંદઃ ॥ અથ મર્ષણે વિનિયોગઃ ॥

૧ શબ્દાર્થ.

પ.દુકાથી છુટો થએલ જેમ પરસેવા વાળો મનુષ્ય સ્નાન કર-
વાથી મેલથી જેમ મોકળો થાય છે પવિત્ર ગરણે ગળવાથી ધી જેમ
પવીત્ર થાય છે તેમ હે પાણી મને પાપથી પવિત્ર કરે. અર્થાત પાપ
સ્પર્શ ન કરે એમ કરે. પાપથી મુક્ત કરે અને પવિત્ર કરે.

નીચેનો મંત્ર લણુતાં સુધી જમણા હાથમાં પાણી રાખવું અને મંત્ર પુરો થયા બાદ પાણી તરલાણામાં મુકવું.

ૐ કૃત્યં સત્યંચાભિદ્ધાત્તપસો અધ્યજાયત તતો રાત્ર્ય જાયત તતઃ સમુદ્રોર્ણવઃ સમુદ્રાદર્ણવાદધિ સંવત્સરોઽજાયત ॥
અહોરાત્રાણિ વિદધત્ વિશ્વસ્ય મિષતો વશિ ॥ સૂર્યા ચંદ્રમસૌ
ધાતા યથા પૂર્વમ કલ્પયત્ દિવં ચ પૃથિવિ ચાતરિક્ષં મથોસ્વઃ
॥ અંજલિમક્ષેપઃ ॥ તરલાણામાં મુકવું.

તતો ગાયત્રી મંત્રેણ સૂર્યાર્ધત્ર્યં સાવિત્ર્યરધોમુલ્લૈકેનાં જ-
લિનાઅર્ધદધ્યાત્ ॥

સૂર્ય સન્મુખ ઉભા થઈ બન્ને હાથ વડે એક અર્ધ (અર્ધીઆમાં અથવા આયમનીમાં પુષ્પ, જલ, ચંદન તુલસી નાંખીએ ત્યારે અર્ધ થાય તે અર્ધ કહેવાય) પકડી ગાયત્રી મંત્ર ત્રણ વખત લણી સૂર્ય સામું જોઈ તે અર્ધ તરલા-
ણામાં નાંખવો તે અર્ધ એક થયો કહેવાય. તેવા ત્રણ અર્ધ પ્રાતઃકાલની સંધ્યામાં સૂર્યને આપવા અર્થાત તરલાણામાં નાંખવા ત્રણ વખત લણુવાનો ગાયત્રી મંત્ર નીચે પ્રમાણે છે.

ૐ ભૂર્ભુવઃ સ્વઃ ૐ તત્સવિતુર્વરેણ્યં મર્ગો દેવસ્યધીમહિ ॥
ધિયો યોનઃ પ્રચોદયાત્ ॥

તતો ગાયત્રી મંત્રેણ પ્રદક્ષિણા

ગાયત્રી મંત્ર લણી ઉભાં ઉભાં એક પ્રદક્ષિણા કરવી.

પછી જમણા હાથમાં પાણી રાખી નીચેનો સંકલ્પ કરવો.
 ૐ ઉદયમિતિ પ્રસ્કન્ધઋષિઃ ॥ અનુષ્ટુપ છંદઃ સૂર્યો
 દેવતા ઉદુત્યમિતિ પ્રસ્કન્ધઋષિઃ ॥ ગાયત્રી છંદઃ ॥ સૂર્યો
 દેવતા ॥ ચિત્રં દેવાનામિતિ કુત્સંગિ રસઋષિઃ ॥ ત્રિષ્ટુપ
 છંદઃ સૂર્યો દેવતા ॥ તચ્ચક્ષુરિતિ દધ્યં ગાયર્વણઋષિઃ ॥ ઉષ્ણિક
 છંદઃ સૂર્યો દેવતા સૂર્યોપસ્થાને વિનિયોગઃ ॥

આ સંકલ્પ કર્યા બાદ ઉભા થવું અને નીચેના મંત્રો
 વઠે સૂર્ય સામું જોઈ સૂર્ય ઉપસ્થાન કરવાનું છે તે કરતી
 વખત પોતાના બન્ને હાથો કઠી પાસે હાથો નીચે અને
 જમણો ઉપર તેમ સવળા રાખવા મંત્ર પુરો બણી રહ્યા
 બાદ પછી જોમ હતા તેમ રાખવા.

ૐ ઉદયન્તમ મસ્પરિમ્વ પશ્યન્ત ઉત્તરમ્ ॥ દેવં દેવત્રા
 સૂર્ય મગન્મજ્જ્યોતિરુત્તમમ્ ॥ ૧ ॥ ૐ ઉદુત્યં જાન વેદ સંદેવં
 વહન્તિ કેતવઃ ॥ દશેવિશ્વાય સૂર્યવ્ ॥ ૨ ॥ ૐ ચિત્રં દેવાના
 મુદગાદનીકં ચક્ષુર્મિત્રસ્ય વરુણસ્યાગ્રેઃ ॥ આપ્રાધ્યાવા પૃથિવી
 અન્તરિક્ષં સૂર્ય આત્મા જગત્સ્તસ્યુપથ ॥ ૩ ॥ ૐ તચ્ચક્ષુર્દેવ
 હિતં પુરસ્તાચ્છુ ક્રમુચરત્ ॥ પશ્યેમ શરદઃ ॥ શતં જીવેમ શરદઃ
 શતં શૃણુયામ શરદઃ શાં મત્રયાન શરદઃ શતમદોનાઃ ક્યામઃ
 શરદઃ શતં ભૂયથ શરદઃ શતાત્ ॥ ૪ ॥

પછી જમણા હાથમાં પાણી રાખી નીચેનો સંકલ્પ કરવો.

તેજોસીતી પરમેષ્ઠી પ્રજાપતી ઋષિઃ ॥ આજ્યંદેવતં યજ્ઞ
ગાયત્રી છંદઃ ગાયત્ર્યા વાહને વિનિયોગઃ ॥

હવે નીચેનો મંત્ર બંને હાથ બેડી ભણી જવો.

ૐ તેજોસિ શ્રુક્રમસ્ય મૃતમસિ ધામનામાસિ પ્રિયં દેવ
નામના ઘૃષ્ટં દેવ યજનમસિ ॥

પછી જમણા હાથમાં પાણી રાખી નીચેનો સંકલ્પ કરવો.

ૐ તુર્યાય પદસ્ય વિમલ ઋષિઃ । પરમાત્મા દેવતા ।
ગાયત્રી છંદઃ ॥ ગાયત્રી ઉપસ્થાને વિનિયોગઃ ॥

પછી બંને હાથો સૂર્ય સામા સવળા ઉંચા રાખી
નીચેનો મંત્ર ભણવો તેથી ગાયત્રી ઉપસ્થાન થશે.

ૐ તસ્યા ઉપસ્થાનં ગાયત્ર્યસ્યેકપદીદ્વિપદી ત્રિપદી ચતુ-
ષ્પદપદસિ નહિપદ્ય સેનમસ્તે તુરીયાય દર્શતાય પદાય પરો
રજસે સાવદોષાં પ્રાપાદિતિ બંદિષ્માદ સાવસ્મૈ કામોમા સમ
ર્હીતિ વાનૈવાસ્મૈ સકાપઃ ॥ સમૃદ્ધયતે યસ્માન્નુ મુપતિષ્ઠે
હમઃ પ્રાપમિતિ વા ॥

નીચેનું ગાયત્રી શ્રાપાવિમોચન બંને હાથ બેડી
ભણી જવું.

ગાયત્રી શ્રાપાવિમોચનમ્

ૐ ગાયત્રી બ્રહ્મેત્યુપ સિતાયદ્રુપં બ્રહ્મવિદો વિહસ્તાં
પશ્યન્તિરાસુ મનસાવાચ ગ્રતઃ ॥ બ્રહ્મશ્રાપ વિમુક્તાભવ ॥
વસિષ્ઠ શ્રાપવિમુક્તાભવ ॥

હવે નીચેની ચોવીસ મુદ્રાઓ છે તે કરવાની છે આ
ચોવીસ મુદ્રાઓ કેવી રીતે લખવાથી સમજાવી શકાય તેમ
નથી જેથી તે કરવાની બીના લખવામાં આવી નથી પણ
જેઓ ચોવીસ મુદ્રા કરી બાણના હોય તેવા પાસેથી બાણી
આંહી નીચેના મંત્ર લખતાં કરવાની છે જ્યાં સુધી તેવી
રીતે શીખવાની તક ન મળે ત્યાં સુધી હાથ બેડો નીચેના
મંત્ર લખી જવો.

મુદ્રા વગર ગાયત્રી જપવાનું પુરું ફલ મળી શકતું
નથી માટે મુદ્રાઓ બાણવાની જરૂર છે.

સન્મુખં સંપુટં ચૈવ ॥ વિતીતં વિસ્તરણં તથા એકમુખં
દ્વીમુખં ચૈવ ॥ ત્રિમુખં ચ ચતુર્મુખં ॥ પંચમુખં ષણ્ણમુખં ચૈવ ॥
અધોમુખં વ્યાપકાં જલિકં તથા શકટં યમ પાશં ચ ॥ ગ્રંથીતં
ચોન્મુખો મુખં વિલંબં મુષ્ટિકં ચૈવ તતો કૂર્મ વરાહકૌ ॥
સિંહાક્રાંતં મહાક્રાંતં ॥ મુદારંપલ્લવસ્તથા ॥ એતામુદ્રા ન જા-
નાતિ ॥ ગાયત્ર્યા નિષ્ફલા ભવેત્

હવે ગાયત્રી જપ શરૂ કરવા માટે નીચેના સંકલ્પ કરવો.
 ૐ તત્સવિતુરિતિ વિશ્વામિત્ર ઋષિઃ ॥ ગાયત્રી છંદઃ ॥ સવિતા
 દેવતા ॥ શુક્લવર્ણા અગ્નિ મુખં વ્રહ્માશિરો વિષ્ણુ હૃદયે કવચં ॥
 સાક્ષ્યા યન મોત્રં પૃથ્વી કુક્ષિ પાતાલ ચરણૌ ॥ ત્રિપદા ગા-
 યત્રિ અશેષ પાપક્ષયાર્થે ગાયત્રો પ્રસાદસાધ્યર્થે જપે વિનિયોગઃ ॥

બન્ને હાથ જોડી નીચેના મંત્રવડે ગાયત્રીનું ધ્યાન કરવું.
 ૐ મુક્તાવિદ્રુમહેમનીલધવલ હાયૈર્મુખૈ સ્ત્રી ક્ષણૈ ॥ યુક્તા બિંદુ
 નિબદ્ધ રત્ન મુકુટાં તત્વાત્મ વર્ણાત્મિકાં ॥ ગાયત્રી વારદા ખ્યાં
 કુશગદા પાત્રં કપાલં ગુણં ॥ શંખ ચક્ર મથારવિંદ મમલં હસ્તૈ
 વૃહંતં ભજેત્ ॥

આંહી ગાયત્રી મંત્ર જપ શરૂ કરવો.

ગાયત્રી જપેત્ ॥ ત્રીશત વા અષ્ટાત્તરં શતં વા ચતુર્વિંશતિ
 જપેત્ ॥ વાદશ સંખ્યા જપેત્ ॥

ગાયત્રી મંત્ર.

ૐ ભૂર્ભુવઃસ્વઃ ૐ તત્સવિતુર્વરેણ્યં ભર્ગોદેવસ્યધીમહિ ॥
 ધિયોયોનઃ પ્રચોદયાત્ ॥

ઉપરનો મંત્ર પાતાની મરજી પ્રમાણે જપવો. એક
 મંત્ર લાણીને એક પારો મુકવો. માળા વચલી આંગળી
 ઉપર રાખીને જપ કરવો. અંગુઠા તથા અંગુઠા પાસેની

આંગળીથી પારો ફેરવવો માળા ૧૦૮) પારાની દેવી સંધ્યાના પ્રમાણુ-પ્રમાણુ માળાઓ ત્રણ કરવી જેથી સંધ્યા કરવાનું પરિપૂર્ણ ફળ પ્રાપ્ત થાય છે પણ કેઈ ખાશ કારણને પ્રસંગે ઉતાવળ હોય તો માળા કમતીમાં કમતી એકતો અવશ્ય કરવી તેથી વધારે કામ હોય અને ઉઠ્યા વિના છુટકોજ નથી તેવું હોય ત્યારે ચોવીશ વાર ગાયત્રી ભણી જવી અને તેથી કમતી દશ વખત ગાયત્રી મંત્ર ભણી જવો પણ વગર કારણે ત્રણ માળાથી એછી કરવાથી પ્રાશ્નીત થાય છે માટે ત્રણજ કરવી.

ગાયત્રી જપી રહ્યા બાદ હાથ જોડી નીચેનો મંત્ર ભણી શ્રી સૂર્યનારાયણને નમસ્કાર કરવા.

ॐ વિશ્વતઃક્રુરુત વિશ્વતામુરુતો વિશ્વતો વાહુરુત વિશ્વત-
સ્પાત્ ॥ સંવાહુભ્યાં ધમતિ સંપતત્રૈર્ધ્યાવા ભૂમીજનયંદેવ એકઃ ॥
इति नमस्कार ॥

નીચેના મંત્રથી જે ગાયત્રી જપ કર્યો હોય તે નીચે દત્ત કરવો.

ॐ देवागातु विदोगातुं वित्वागातुमित ॥ मनसस्पत इमं
देव यज्ञटस्वाहावाते धाः ॥

અનેન ત્રિશત સંસ્થાકેન ગાયત્રીજપેન પ્રાતઃસંધ્યાંગમૂતેન
શ્રીમગવાન બ્રહ્મસ્વઋપિ સવિતા દેવતા પ્રીયંતાં

એ પ્રમાણે બોલી જમણા હાથમાં હીથેલું પાણી નીચે
મુકી પછી નીચેના વાક્યથી સૂર્યને પગે લાગવું.

ૐ સવિત્રે નમઃ

ઉપરના સંકલ્પમાં ત્રીશત જપ માટે એટલે ત્રણ મા-
ળાઓ ફેરવી હોય તો માટે શબ્દ મુંકવામાં આવ્યો છે પરંતુ
એક માળા ફેરવી હોય તો અષ્ટોત્તર (૧૦૮) ચોવીશ ગાયત્રી
મંત્ર જપ કર્યો હોય તો ચતુર્વિંશતિ (૨૪) અને દશ ગા-
યત્રી જપ કર્યો હોય તો દશ (૧૦) એ પ્રમાણે બોલવું.

હવે નીચેના મંત્રથી ગાયત્રીનું વીસરજન કરવું એટલે
બન્ને હાથ બેડી નીચેના મંત્ર લખવો.

ૐ ઉત્તમે શિખરે જાતા ॥ भूम्यां पर्वतवासिनि ब्राह्मणे-
भ्यो हनुज्ञाता ॥ गच्छदेवी यथा सुखं ॥ यदक्षरं पदंभ्रष्टं ॥
मात्राहीनं सुरेश्वरि ॥ तत्सर्वक्षयम्यतांदेवि ॥ प्रसिद्धपरमेश्वरि॥
सूर्याय नमः ॥ प्रजापतये नमः ॥

પછી હાથ બેડી નીચેના શ્લોક લખવો.

ૐ ઉતિષ્ઠે વેદમાતાચ ॥ द्विजानां पापनाशनी ॥ आयुष-
तेजबलंदत्वा ॥ गच्छदेवी यथासुखं ॥ षट्शत गणनायंस्यात् ॥
षट्सहस्रं प्रजापतौ षट्सहस्रं गदापाणौ ॥ षट्सहस्रं त्रीलोकने ॥
सहस्रमेक आत्मानं ॥ सहस्रं परमात्मने ॥ सहस्रं रूपैतिजो ॥
जपति नित्यम संशयः ॥

इति प्रातःसंध्या समाप्त ॥

॥ મધ્યાન સંધ્યા પ્રયોગ ॥

પ્રાતઃસંધ્યા પ્રમાણેજ મધ્યાનહ સંધ્યા કરવાની છે. પણ તેમાં અમુક જગ્યાએ કેટલોક ફેરફાર કરવો પડે છે જે આ નીચે બતાવવામાં આવેલ છે.

* આ ચીનહ પ્રાતઃસંધ્યામાં અમુક અમુક જગ્યાએ કરવામાં આવેલ છે તે તે જગ્યાએ મધ્યાનહ કાળમાં પ્રાતઃ સંધ્યામાં લખ્યા પ્રમાણે ન બોલતાં જે બોલવાનું છે (લખવાનું છે) તે આંહી લખવામાં આવે છે.

૧ * ॐ આપઃ પુનં તુ પૃથ્વી પૃથ્વીં પૂતા પુના તુ માં ॥
પુનંતુ બ્રહ્મણસ્પતિ બ્રહ્મપૂતા પુનાતુમાં ॥ યદુચ્છિષ્ટમ મૈજ્યંચા ॥
યદ્દાદુશ્ચરિતં મમ ॥ સર્વપુનંતુ મામાપોઽસતાંચ પ્રતિગ્રહંસ્લાહા ॥

* એકજ અર્ધ આપવો બાકી તેજ પ્રમાણે.

* કટી પાસે હાથ નહીં રાખતાં ઉંચા સવળા હાથ રાખવા બાકી તેજ પ્રમાણે.

૧. શબ્દાર્થ.

પાણી પૃથ્વીને સ્થુળ (શરીરને) પવિત્ર કરો, પવિત્ર થએલી પૃથ્વી (સ્થુળ શરીર) મને (ક્ષેત્રજ્ઞને) પવિત્ર કરો (વળી તે પાણી) જ્ઞાનના પતિને (બુદ્ધિને) પવિત્ર કરો પવિત્ર થએલી બુદ્ધિ મને પવિત્ર કરો જે એકું અને નિર્દિત ભોજ્ય તથા અપ્રતિ શ્રદ્ધાનો પ્રતિશ્રદ્ધ (મેં શ્રદ્ધા કરેલ હોય) અથવા જે મારામાં દુરાચરણ હોય તે સર્વથી જળ મને પવિત્ર કરો (આ આચમન વડે સર્વ પાપો) સારી રીતે હોમેલ થાઓ.

સાંસંધ્યા પ્રયોગ.

આ સંધ્યામાં પણ પ્રાતઃ સંધ્યા પ્રમાણેજ કરવું પરંતુ જે પ્રમાણે મધ્યાહ્ન સંધ્યામાં ફેરફાર કર્યો છે તે પ્રમાણે સાયંસંધ્યા કરતાં નીચેનો ફેરફાર કરવાનો છે.

* આ ચીન્હ ફેરફાર કરવા વાળી જગ્યાનું છે.

૧ * પરવિષ્ણુવાસ્યે સાયંસંધ્યો

૨ * ॐ વૃધ્રાંસરસ્વતીં કૃષ્ણાં ॥ પીતવસ્ત્રાં ચતુર્ભુજાં ॥
શંખ ચક્ર ગદા પદ્માં ॥ હસ્તાં ગરુડવાહિનીં ॥ વદર્યાશ્રમમા-
વાસા ॥ માયાંતીં સૂર્યમંડલાત્ ॥ આગચ્છ વરદેદેવિ ॥ ત્ર્યક્ષરે
વિષ્ણુવાદિનિ ॥ ભારતિ હ્રદ સામાત વિષ્ણુયોનિ નમોસ્તુતે ॥

૩ * ॐ અગ્નિશ્ચ, મામન્યુશ્ચ, મન્યુપતયશ્ચ, મન્યુકૃતેભ્યઃ
પાપેભ્યો રક્ષંતાં, યદહાપાપ મકાર્ષ, મનસાવાચા હસ્તાભ્યાં,
યદ્ભ્યામુદરેણ શિશ્ના, અહસ્તદ વલંપતુ, યત્કિંચિદુરિતંમયિ,
ઇદમહં મામમૃત યોનીં, સત્યે જ્યોતિષિ જુહોમિ સ્વાહા ॥

૨ * શબ્દાર્થ.

૧૬૬, સરસ્વતી, કૃષ્ણા, પીળાં વસ્ત્રવાળી ચાર હાથ વાળી, શંખ ચક્ર, ગદા તે પદ્મ જેના હાથમાં છે એવી ગરુડવાહીની બદરીકાશ્રમમાં રહેનારી, સૂર્યમંડળમાંથી આવનારી એવી હે વર દેનારી દેવી હે ત્ર્યક્ષરે હે વિષ્ણુવાદિની આવ હે ભારતી હે વેદની માતા હે વિષ્ણુ યોની તને નમસ્કાર હો.

૩ * પ્રાતઃસંધ્યામાં જે પ્રમાણે છે તેમાંના ચાર શબ્દોજ માત્ર

૪ * ત્રણ અર્ધ પ્રાતઃસંધ્યા પ્રમાણેજ આપવા.

૫ * સાંજના ઉપસ્થાન વખતે બન્ને હાથો સવળા લેખા કરી ગોળ કરવા એટલે બન્ને હાથના અંગુઠા લેખા રહે અને બન્ને હાથની ટચલી આંગળીઓ લેગી રહે બાકી આંગળીઓ બુદ્ધી રહે તેવી રીતે ગોળાકાર આંગળાં ઉંચાં રાખી તે પ્રમાણે છાતી પાસે હાથો રાખવા.

૬ * શ્રીમદ્ગવત્ત્વિષ્ણુ સ્વરૂપિણે.

૭ * ॐ ઉત્તમે શિખરે જાતા ॥ મૂમ્યાં પર્વત મૂર્દ્ધની ॥
વિષ્ણુ યોનિસમુત્પન્ના ॥ ગચ્છદેવી યથા સુખં ॥

ટીપ્પ:—સાયંસંધ્યા પશ્ચીમ દીશામાં રહી કરવો અર્ધ ઉભા થઈ આપવો ઉપસ્થાન ઉભા થઈ કન્વું.

આમાં ફેરફાર છે જે નીચે પ્રમાણે છે.

સૂર્યઃ ને બદલે અગ્નિઃ એટલે અમી.

રાઝ્યા ને બદલે અહ્નઃ એટલે દીવસે.

રાત્રિઃ ને બદલે અહ્નઃ એટલે દીવસ.

સૂર્યે ના બદલે સત્યે એટલે સત્યમાં.

(પરબ્રહ્મમાં.)

૭ * શબ્દાર્થ.

પૃથ્વીમાં શ્રેષ્ઠ પર્વતના ઉત્તમ શીખરમાં જન્મેલી, સારી રીતે ઉત્પન્ન થએલી, હે વીષ્ણુઓની હે દેવી હવે તમે યથા સુખે જાઓ.

પ્રાર્થના.

મહાશયો !

ચાલુ જમાનામાં જ્યાં જોઇએ છીએ ત્યાં મગજ ખાલી થઇ જવાની તેમજ લોહી બગડવાની અને નીર્ગળતાની ફરીયાદો સાંભળવામાં આવે છે અને એથી કેટલા એક હિંદુ ગૃહસ્થો કોડલીવર, ઓઘલ વિગેરે લેવા તૈયાર થયા છે જે અમારા જાણુવામાં આવવાથી કોડલીવર ઓઘલ વિગેરે અપવિત્ર પદાર્થથી સોગલું કામ કરી શકે તેવી યોગ્યતા શોધવા અમે ઘણાં વરસથી પ્રયાશમાં હતા. અને તે પરમાત્માની ઇચ્છાથી વિરક્ત યોગી પુરૂષોથી તે મેળવવાને કૃતેહમંદ થયા છીએ, જેથી વિનતી કરવા ફરજ પડે છે કે આપનું લોહી સુધારવા ઇચ્છતા હો અને બળવાન થવાની જરૂર ધારતા હો તો નીચેના પાકા મંત્રાવો અને વાપરો, આ પાક દરેક ઋતુમાં લેવાઈ શકાય છે.

તુલસી પાક રૂ. ૧) નો શેર સવા.

આ પાક લોહીને સુધારે છે, જઠરાગ્નિ પ્રદિપ્ત કરે છે, મગજ શક્તિ વધારે છે, ગમે તવો ખોરાક પચાવે છે, અને પચ્યરની સાથે લડવાલાયક પુરુષને મજબૂત બનાવે છે.

લીલાચર પાક રૂ. ૧) નો શેર ૧૫૫ દોઢશેર.

આ પાક, પ્રકૃતિ શાન્ત રાખે છે, જઠરાગ્નિ પ્રદિપ્ત કરી ખોરાક પુષ્કળ બવરાવે છે, યાદધારત તાજ કરી તત્વ શોધવાની શક્તિ આપે છે અને શરીર પુષ્ટ બનાવી કાન્તી-વંત કરે છે.

કુંવર સરફાં પાક રૂ. ૧) નો શેર ૨ બશેર.

આ પાક પેટના તમામ રોગોને મૂળમાંથી નાબુદ કરે છે, લોહી સુધારે છે, વિચાર શક્તિને વધારે છે, હાથ અને પગોમાં અનહુદ બળ આપે છે, હસ્ત સાફ રાખે છે અને છાતી મજબૂત બનાવે છે.

હિરણ્ય સત્વ ચુર્ણ ૩. ૧) તું શેર ૧ એક.

આ ચુર્ણ સ્ત્રીઓને અનહુદ કાયદો આપે છે, આ ચુર્ણ ને ઉકાળી ઉકાળા તરીકે ઉપયોગમાં લેવાનું છે, આ ચુર્ણના ઉકાળાથી દરેક જાતના સુવારોગ એકજ અઠવાડિયામાં મૂલથી નાશજ પામે છે, સ્ત્રીઓનું નળજાપણું નાખુદ કરે છે, પેટના તમામ રોગોને નાશ કરી લોહી સુધારી જઠરાગ્નિ પ્રદિપ્ત કરે છે અને અનહુદ શક્તિ પ્રાપ્ત કરે છે.

હિરણ્ય સત્વ રસ ૩. ૧) નો શેર ૦૧ પાશેર
આ રસ, હિરણ્ય સત્વ ચુર્ણ માફકજ કામ કરે છે.

મંગાવો અને લખો.

શુક્લ હરિલાલ બહવજી.

રાધનપુર.

હિન્દુસ્તાનમાં પહેલવહેલું પ્રસીદ્ધ થયેલું “વ્યવહારદર્પણ” અથવા લખાણ મદદની

આ પુસ્તક અંદર તમામ જાતની હીવાની દાવા અરજીઓ, જ્યાંઓ તમામ જાતના સ્થાવર જંગમ મીલકતના દસ્તાવેજો; કર દસ્તાવેજો, પરચુરણ પત્રવ્યવહાર, વેપારી લાઇસન્સ લગતા પત્રો, ખાતાં, હુડી, પેઠ, પરપેઠ વીગેરે સમગ્રુત સાથે, પરચુરણ અરજી ફોજદારી અરજીઓ, પગાર ગણવાની જત્રીઓ, બાજ ગણવાની ત્રણુથી ટકા બાર સુધીની જત્રીઓ, મનકમરેક્ષ ગણવાનો ફોંડો વગર થોકઅંધ વીષયો ઉપરાંત જરૂર પુરતી કાયદાની સમગ્રુત સાથે કીમત કાચા પુંડાની બુકના રૂ. ૧—૧૦—૦ અને પાકા પુંડાની બુકના રૂ. ૨—૦—૦ પોષ્ટેજ જુદું.

॥ શ્રી લોટેશ્વર માહાત્મ્ય ॥

જેની અંદર ધાર્મિક તત્વો. ચતુરવર્ણાશ્રમ, બ્રાહ્મણપાત્રું શ્રેષ્ઠ અને હાલના બ્રાહ્મણોની સ્થિતિ પુદ્ગલ આત્મા અને અસરગતી વીશે વીવેચન ઉધરાંત “શ્રી લોટેશ્વર માહાદેવની ઉત્પત્તિ” કીર્તન સાંઠ કીમત કાચા પુંડાની બુકના રૂ. ૦—૬—૦, પાકા પુંડાની બુકના રૂ. ૦—૮—૦ પોષ્ટેજ જુદું.

મંગાવો અને લખો.
વકીલ હરિલાલ જાદવજી
શુક્લ.

